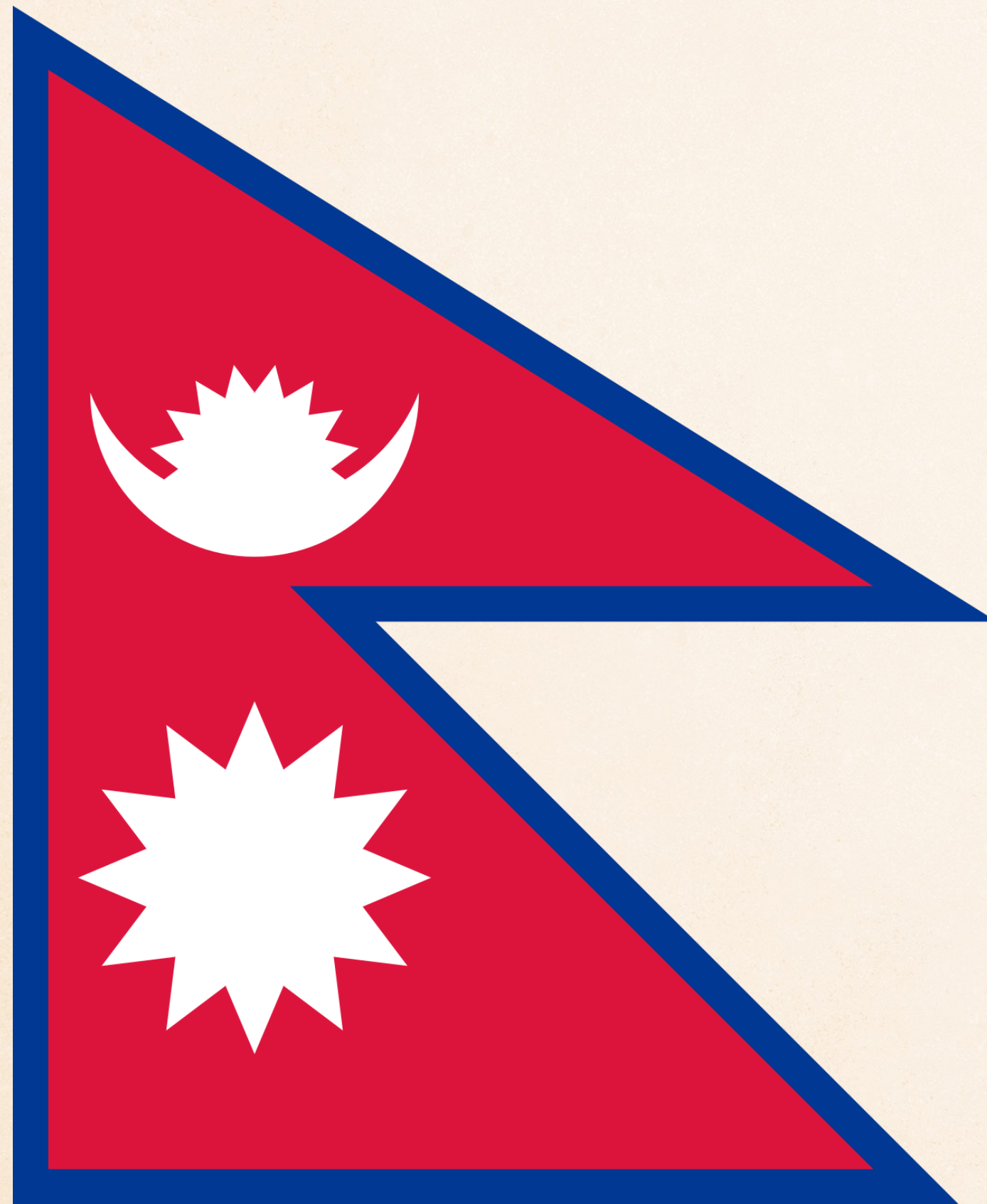

TÁVOL-KELETI MŰVELŐDÉSTÖRTÉNET NEPÁL

SZÁNTÓ PÉTER-DÁNIEL
BUDDHOLÓGIA ÉS TIBETISZTIKA TANSZÉK

NEPÁL?

Warning:

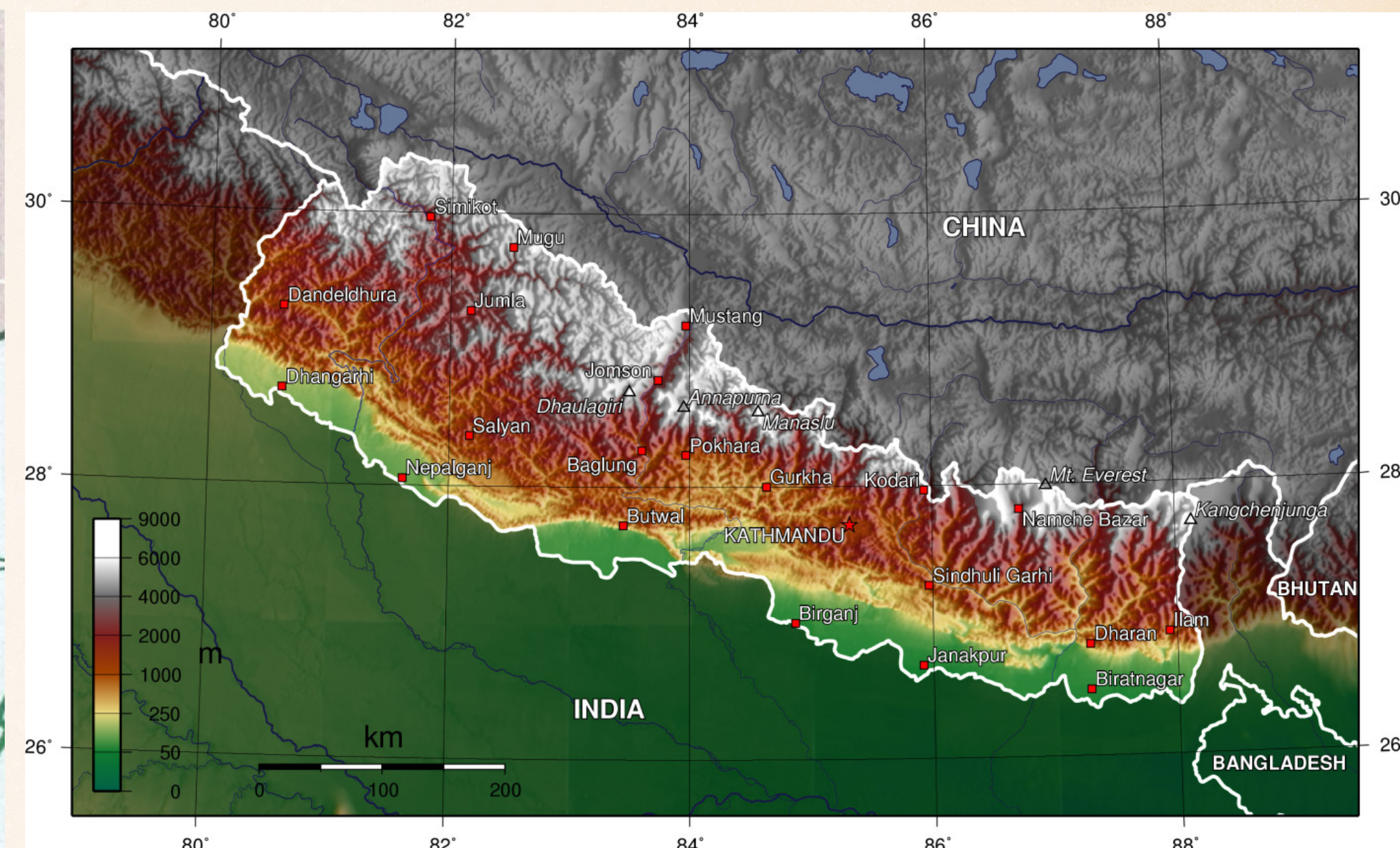
There is much
Artificial Hashish Being Sold
in nepal these Days. It
can be very harmful to
Your Health

**ASK HERE
TO SEE A SAMPLE, SO YOU
WILL NOT BE FOOLED**

Thank You

D. D. Sharma
Eden Hashish Centre
5/1, BASANTPUR, KATHMANDU

TOPOGRÁFIA, ALAPADATOK

terület: kb. 150.000 km²
lakosság: kb. 30.000.000
GDP: (ppp 84) 141 md \$; (nom 102) 39
államforma: szövetségi köztársaság
himal-pahar-terai felosztás

A ZÚRZAVAROS NEGYEDSZÁZAD

Dīpendra, koronaherceg
2001 jún. 1

Jñānendra, utolsó király
r. 2001-2008

Pracaṇḍa, maoista gerilla
jelenleg harmadszor PM

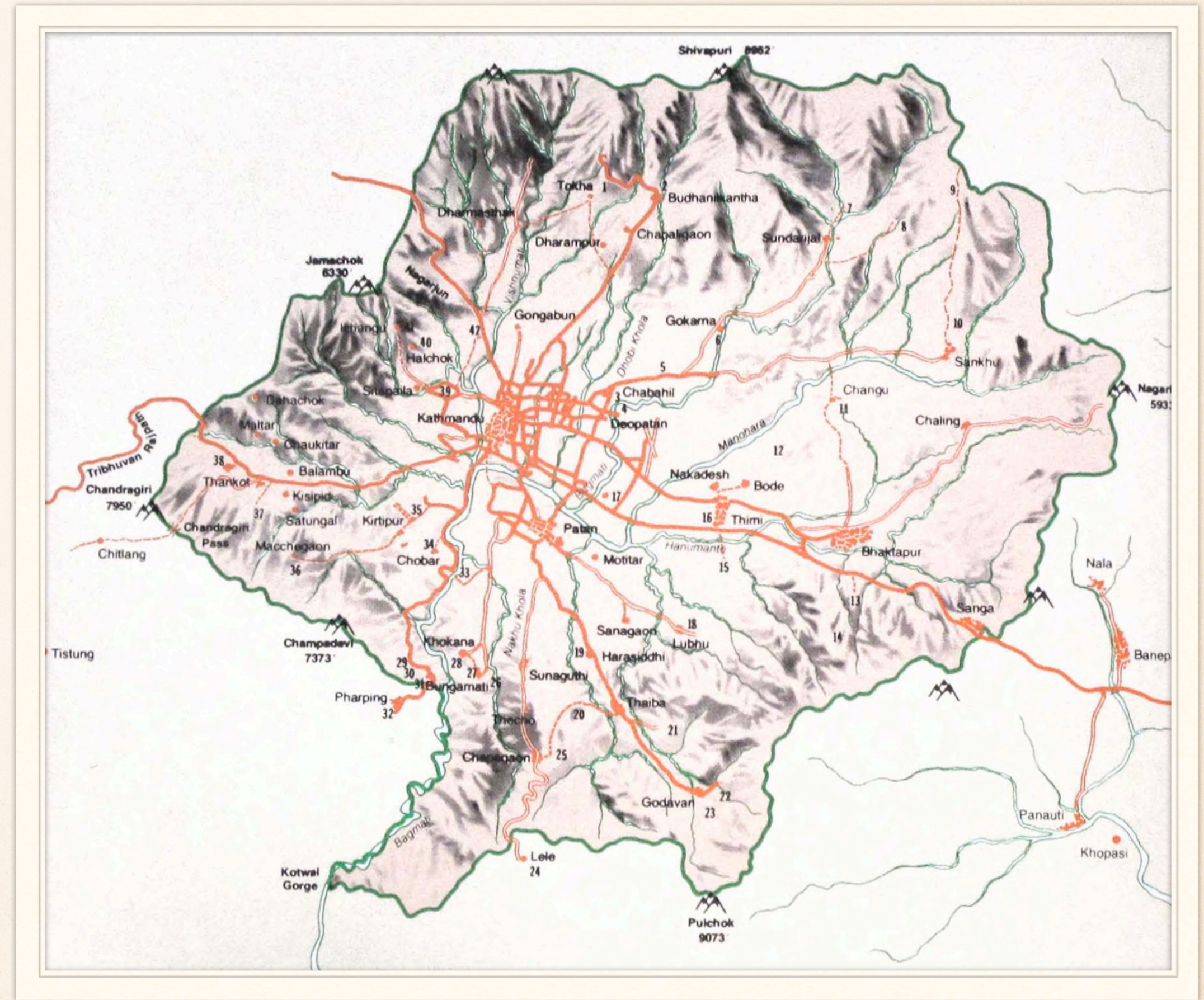
ÁPR. 2015, A GORKHA FÖLDRENGÉS

felbecsülhetetlen károk
anyagilag is: GDP 8% turizmus

A RÉGI NEPÁL (KATHMANDU VÖLGY)

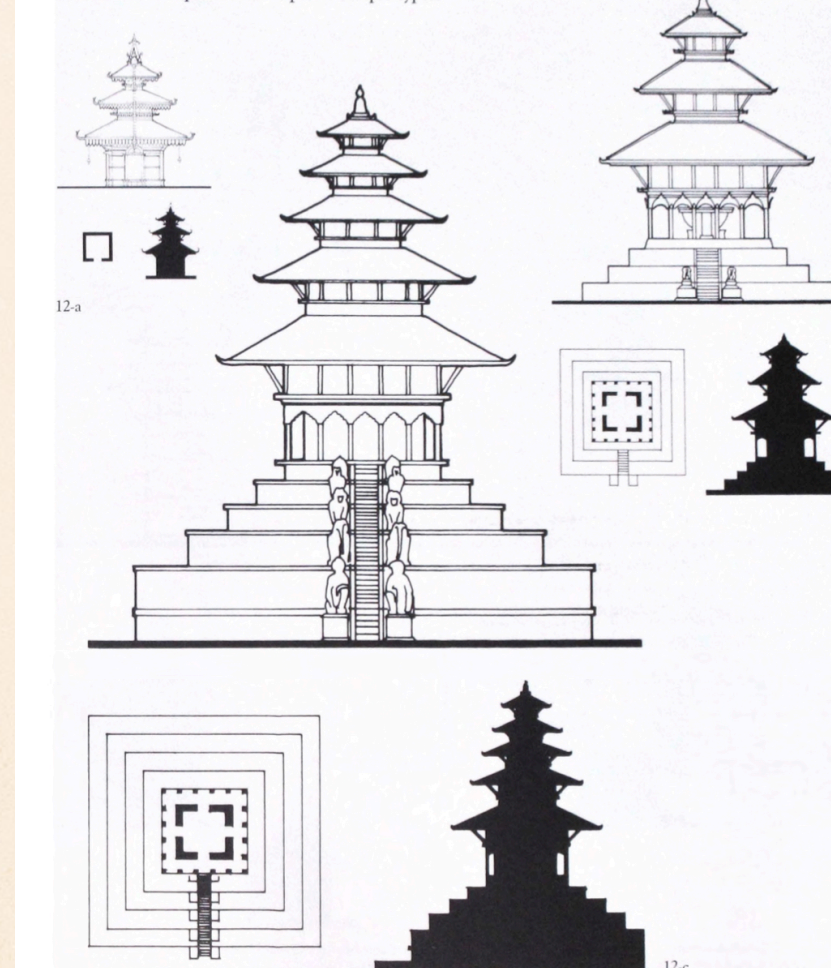
- ❖ Nepāla, kb. 1500+ év jegyzett történelem
- ❖ kultúrateremtő erő: a névások (*nēwā:*), ma kb. 5%
- ❖ 3 nagy politikai entitás, városállam:
 - ❖ Kathmandu
 - ❖ Lalitpur/Patan
 - ❖ Bhaktapur

Patan/Lalitpur, főtér (Durbar sq.)

FIGURE 12. Comparison of Nepalese temple types:

12-a. Annapūrṇa, Aśvātth, Kathmandu (17th-18th c.), small Newar-style temple of simple floor plan, compensating with exceptionally rich ornament; 12-b. Sankara-Nārāyaṇa, Patan Durbar Square (A.D. 1706), Newar-style temple, sancum in *maṇḍala* form surrounded by open colonnade, like 12-c; in both temples the number of roofs reflects the tiered plinths (cf. Plate 188); 12-c. Nyātāpola, Taumadhi-tol, Bhaktapur (A.D. 1702), one of two Newar-style temples with five roofs (cf. Plates 99, 100, 185)

A VÖLGY SZAKRÁLIS KÖZPONTJAI

- ❖ hinduk: Paśupati
- ❖ buddhisták: Svayambhū stūpa
- ❖ (tibeti) buddhisták: Bauddhanātha stūpa

Paśupati

- nem hinduk számára zárt
- legfontosabb halottégető

Bauddhanātha (Bodhnath) ma nagy tibeti központ

- menekültek
- riválisok

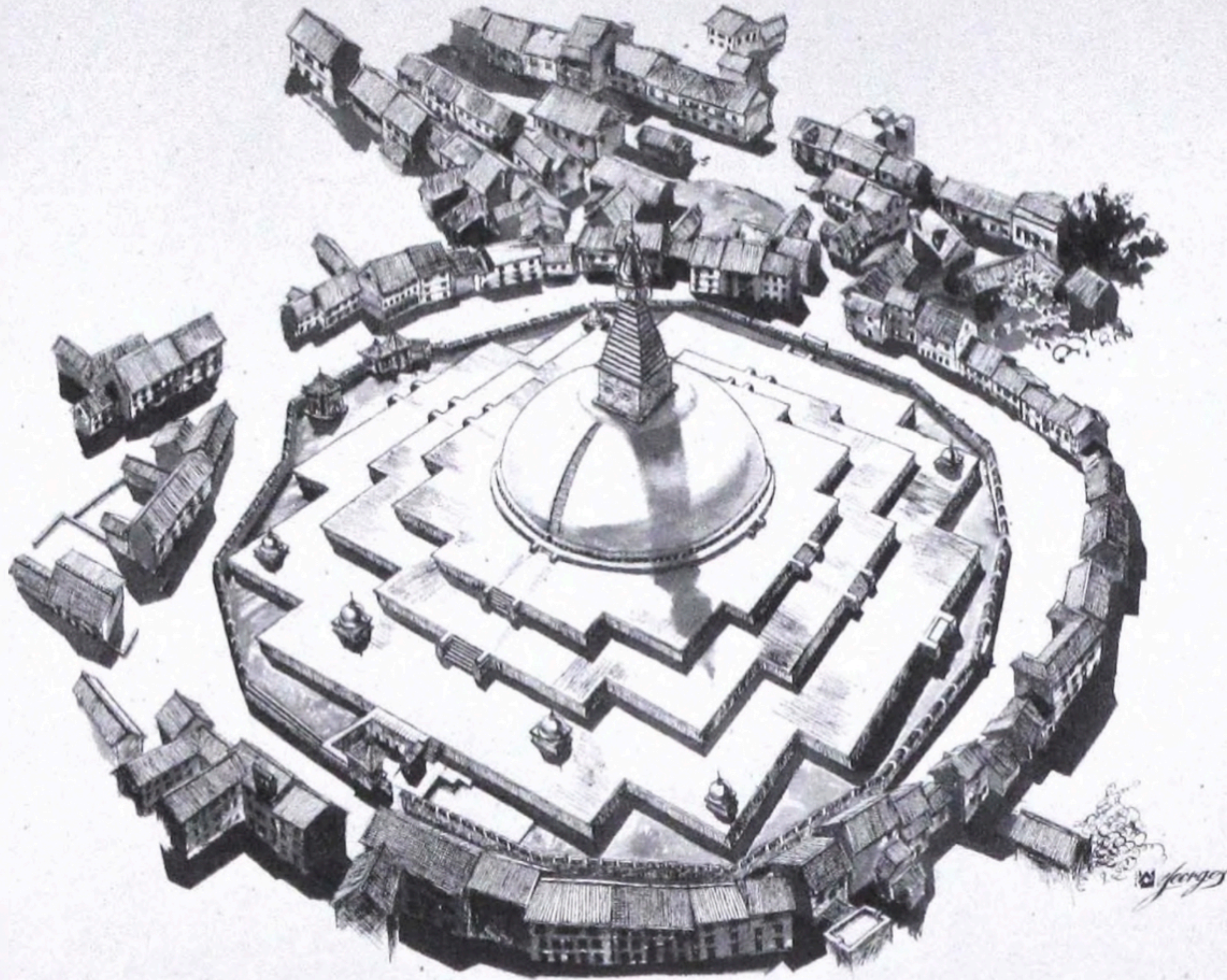

FIGURE 25. Bodhnātha stupa with platform of twenty angles (*vimśatikona*).

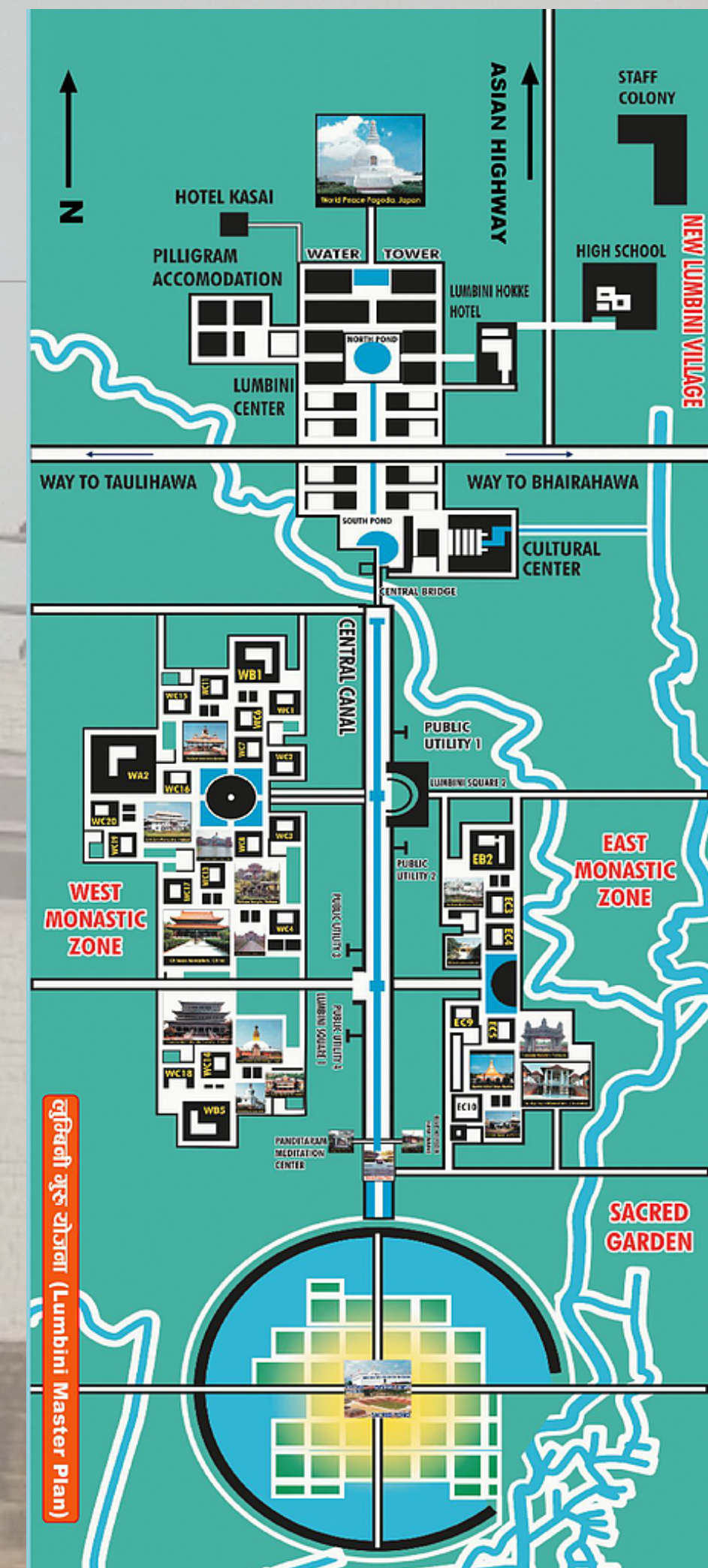
Svayambhū

TÖRTÉNELMI ÁTTEKINTÉS

- ❖ történelem előtti idők (nem indo-európai etnikum, indianizált államberendezkedés, vallás, ideológia)
- ❖ Licchavi kor (kb. 400–750)
- ❖ átmeneti kor (kb. 750–1200 [korai Malla kor]–1482)
- ❖ (konszolidált) Malla kor (1482–1768)
- ❖ Gorkha/Shah kor (1768–2001): nem névár uralkodói ház, nem gyarmat (angol háború), nem teljhatalmú monarchia (Rāṇa család hatalma), utolsó hindu királyság

KITEKINTŐ: LUMBINĪ

❖ Nepál „a Buddha szülőhelye”

A NÉVÁROK

- ❖ a völgy őslakosai
- ❖ földművelés, kézművesség, kereskedelem
- ❖ sűrű urbanizáció, kozmopolita társadalom
- ❖ szakralizált topográfia („mezokozmosz”)
- ❖ hinduk vagy/és buddhisták (két példa)

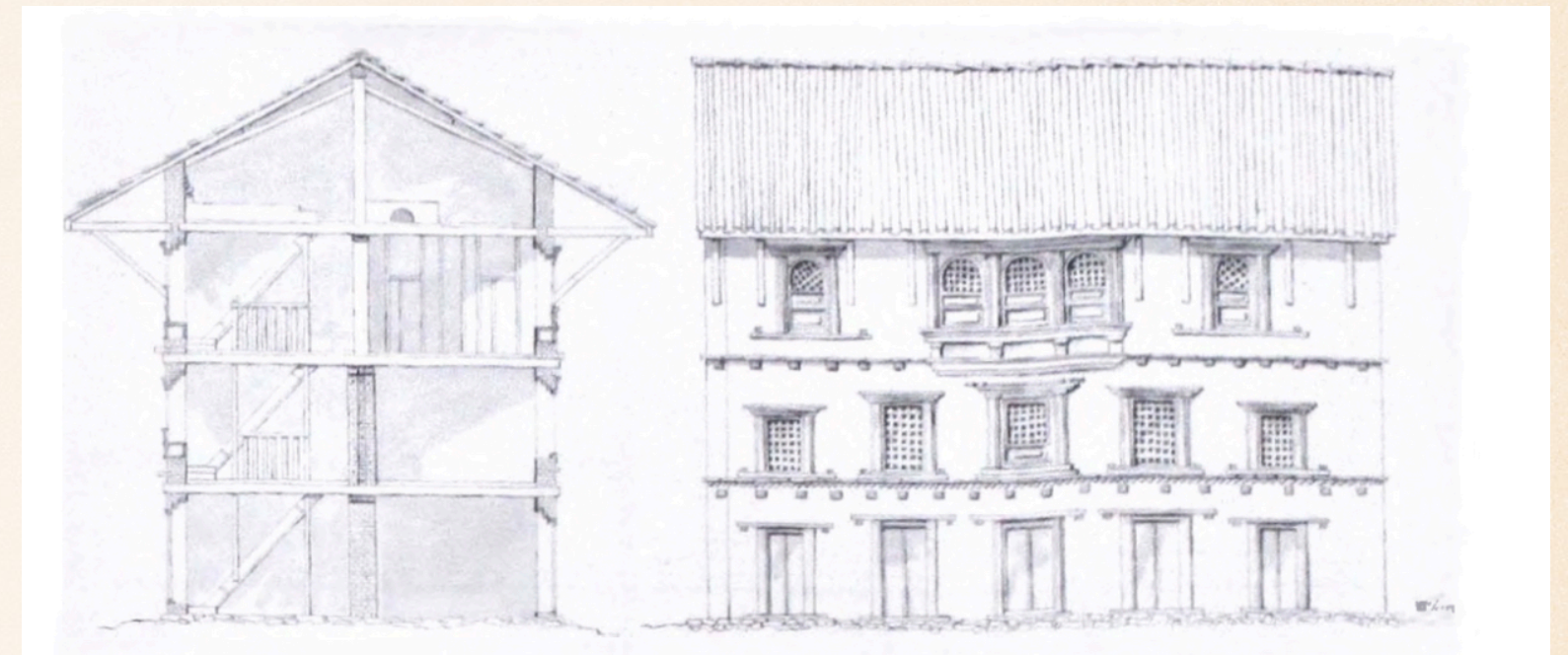

FIGURE 5. Elevation and section of a typical Newar farmhouse, showing construction and space allocation.

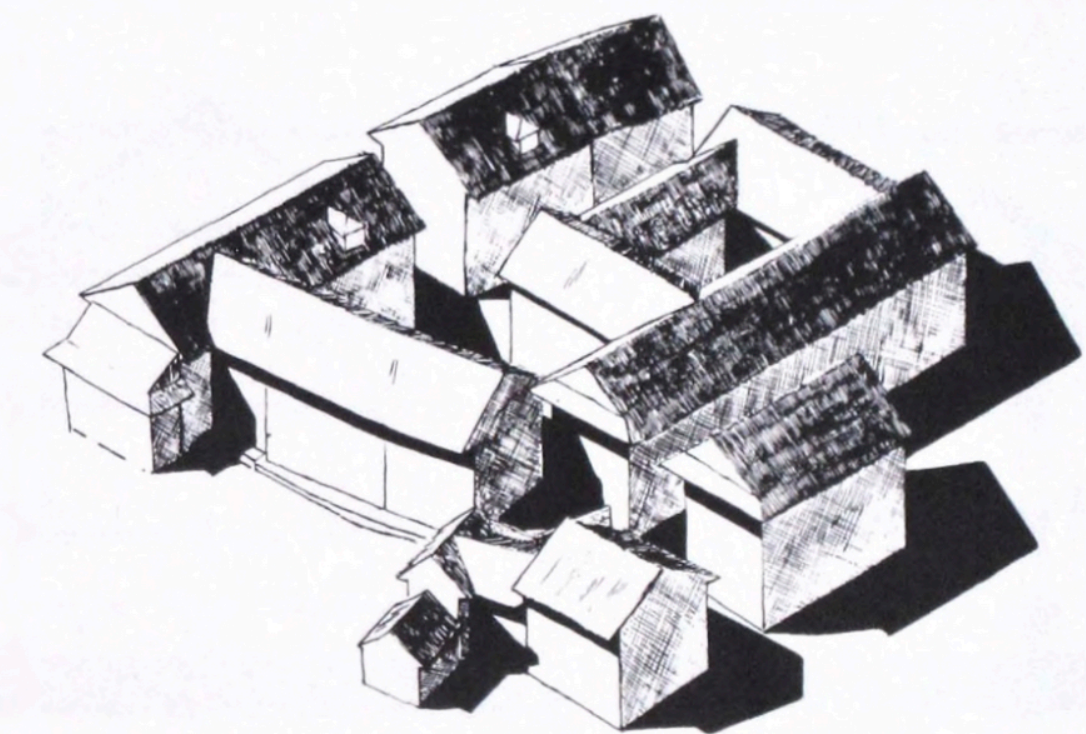

FIGURE 6. Section of a Newar village, illustrating how basic residential units are joined to become quadrangles.

KUMĀRĪ:
hindu istennő inkarnációja,
de csak egy bizonyos buddhista kasztból származhat,
mindkét vallás imádja,
a gorkha királyi hatalom egyik garanciája,
miközben a gorkhák nem kedvelik a névárokat

a földrengés oka...

Kumārī bāhā (KTM)

Kumārī bāhā (KTM)

istenség kettős
identitással:
fehér Avalokiteśvara/
fehér Matsyendra
(Jana bāhā KTM)

utcajelenetek:
fogfájás istene
(KTM)

lakhe (Patan)

kilátás a
Mheypi Ajima
templomból
(KTM)

Bāhā gondnok
(ideiglenes)

névár fémmegmunkálás

Araniko (1245-1306)
a Yuan udvarban

NEVÁR BUDDHISTÁK

- ❖ elkasztosodott szerzetesi rend: *vajrācārya* & *śākya*
- ❖ szervezeti egység: *bāhā* & *bāhī* („kolostor”), egy ún. *guthi* („gyűlés”) gondnoksága alatt
- ❖ egyszerre szerzetes, családfő, tantrikus pap
- ❖ panteonban tükrözve: nyilvános istenség (*dyah*), közösségi, titkos
- ❖ ritualisztikus, szanszkrit mint liturgikus nyelv
- ❖ fontos közvetítő Tibet felé (pl. Dharmasvāmin)

nepáli kéziratárak jelentősége

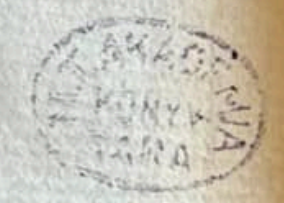
B. H. Hodgson

...the Mongol Country, there are many historical documents, these of
extent in the Tib. books.
17.
Thus I have endeavoured to express my sentiments, with respect
to some pages of the XIIth Article of the Volume, without touching the topics
of higher Speculation. I beg you will kindly excuse me for my defect.
I shall do all my possible, in my farther studies, to merit the continuance
of your favour. I have the honour to remain, with much respect,

Sir,

Kanani, 30th December,
1829.

Your obedient and humble servant
Alexander Goma de Körös.

Csoma levele
Hodgsonnak
(MTA)

Tham bāhī, KTM

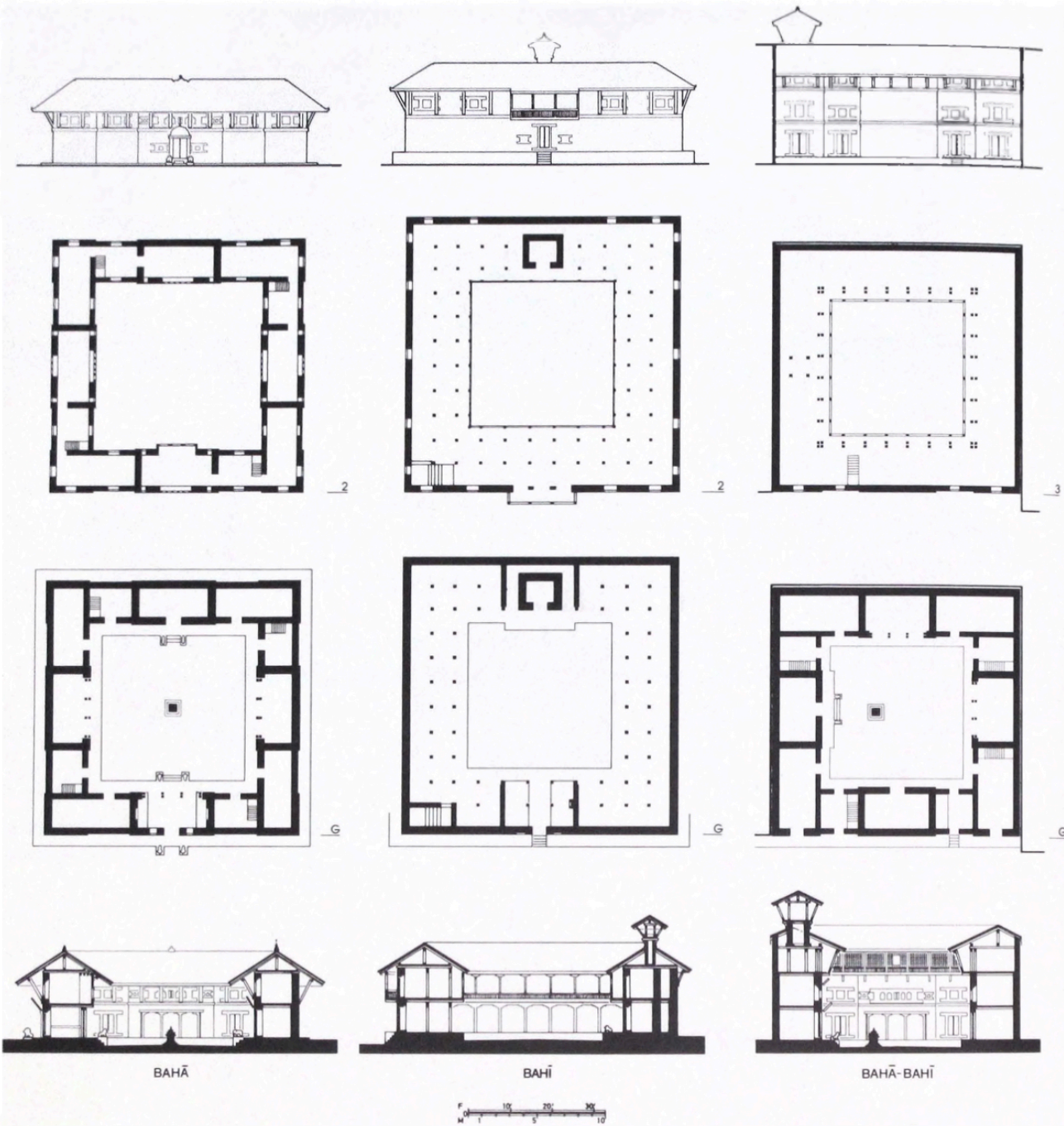
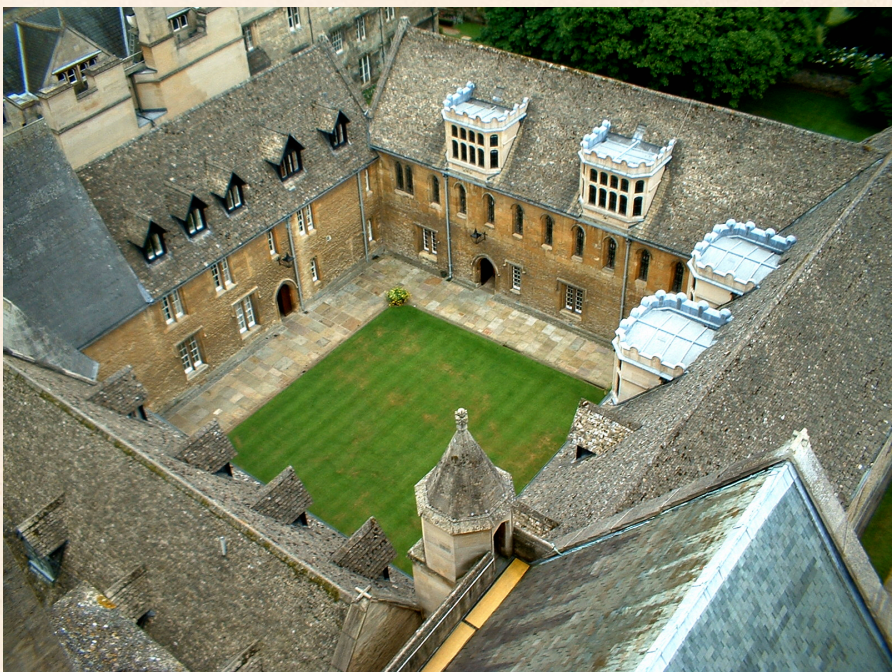

FIGURE 11. Comparison of three types of monastery quadrangle, a) *bahā*, b) *bahī*, and c) *bahā-bahī*: Chusya-bahal, Kathmandu, Duntu-bahil, and Nauddha-bahal, Patan; elevations, sections, and plans.

Guhyeśvarī, KTM
(egyetlen nyilvános
titkos *dyah*)

A NÉVÁR BUDDHIZMUS KIHÍVÁSAI

- ❖ tibeti ill. *theravāda* (ortodox) riválisok
- ❖ csökkenő érdeklődés a vérvonalban
- ❖ nyugati érdeklődés
- ❖ modern állammal való együttélés
- ❖ alkalom a kulturális reneszánszra

AJÁNLOTT OLVASMÁNYOK

- ❖ kimerítő kultúrtörténeti áttekintés: Mary Slusser, *Nepal Mandala*, 2 vols. Princeton, 1982.
- ❖ névár kolostorok kimerítő leírása: John Locke, *Buddhist Monasteries of Nepal*. Kathmandu, 1985.
- ❖ névár buddhista közösségek antropológiai leírása: David Gellner, *Monk, Householder, and Tantric Priest*. Cambridge, 1982.
- ❖ a Kathmandu völgy klasszikus kori történelme: Luciano Petech, *Mediaeval History of Nepal* (2nd ed.). Roma, 1984.
- ❖ névár szentírások és szövegek: Alexander von Rospatt, “Local Literatures: Nepal” in *Brill’s Encyclopedia of Buddhism* vol. 1, 819-830. Leiden, 2015.
- ❖ a kumárik kultuszáról: Michael Allen, *The Cult of Kumari*. Kirtipur, 1975.
- ❖ névár művészet: Pratapaditya Pal, *Art of Nepal*. Los Angeles, 1985.
- ❖ [képek forrásai: Slusser 1982, OA fotók, a szerző saját felvételei]